

KARTA WYZWANIA/PROBLEMU

ID:	Z.02
Data aktualizacji wpisu:	15.03.2021
Autorzy:	Michał Cichocki, Aleksandra Jadach-Sepiolo (na podstawie dyskusji grup)
Grupa ekspercka:	Zarządzanie i finanse publiczne Podgrupa: Oddziaływanie z poziomu krajowego na politykę inwestycyjną miast

1. Nazwa wyzwania:**Ograniczenie budżetów inwestycyjnych miast w związku z pandemią**

Zmiana zdolności dużych miast do prowadzenia aktywnej polityki inwestycyjnej w związku z ograniczeniem bazy dochodowej. Trudność oddziaływania z poziomu centralnego na politykę inwestycyjną miast przy pomocy jednolitej puli narzędzi, bez zróżnicowania w zależności od wielkości i typu gminy.

2. Zwięzła charakterystyka wyzwania (uzasadnienie z elementem diagnozy):

Podstawę prowadzenia aktywnej polityki inwestycyjnej samorządów stanowią środki własne. W ostatnich latach widoczny jest wzrost dochodów majątkowych samorządów, jednakże szybszy wzrost notują strefa wydatków. Ma to bezpośrednie przełożenie na obniżenie zdolności inwestycyjnych miast. W latach 2013-2019 podstawowym źródłem dochodu miast na prawach powiatu (MNPP) były podatek PIT oraz transfery bieżące – 57,7 % ogólnych dochodów. W latach 2013-2019 nastąpił wzrost dochodów bieżących MNPP o 6,6% w skali roku, jednakże średni wzrost wydatków bieżących wynosił 7,2% (INC Rating, Związek Banków Polskich 2019). Od października 2019 r. obniżeniu uległa stawka podatku PIT do 17%, przekłada się to na mniejsze dochody własne samorządów.

Istotny wpływ na ograniczenie dochodów samorządów ma pandemia SARS CoV-2. Obecnie brak jeszcze szczegółowych opracowań obejmujących cały 2020 r. Według raportu na wrzesień 2020 r. (próba badawcza obejmowała 20% JST) samorzady oczekiwały spadków z podatków PIT – 15%, CIT – 11% oraz podatku od nieruchomości – 4%. Dodatkowo samorzady miejskie w porównaniu do innych JST deklarowały większe obawy w tym zakresie. Ma to bezpośrednie przełożenie na ograniczenie deklarowanych planów inwestycyjnych, w szczególności w kwestiach transportu publicznego i mieszkalnictwa (BGK Biuro Badań i Analiz 2020). Rządowe obostrzenia wprowadzone pod koniec roku z pewnością spowodowały zwiększenie negatywnych efektów pandemii.

W badaniu Polskiego Instytutu Ekonomicznego 74% miast małych wskazywało, że wpływ pandemii pogorszy ich sytuację finansową, z czego w przypadku 12 % w stopniu znacznym (Dębowska i in. 2020a). Analogiczny raport dotyczący miast średnich wskazywał, że dla 85 % z badanych ośrodków wskazało pogorszenie sytuacji finansowej, z czego 23 % w stopniu znacznym (Dębowska i in. 2020b). Metropolie w szczególnym stopniu zostały dotknięte przez spadek dochodów z opłat za użytkowanie wieczyste nieruchomości oraz niższe wpływy ze sprzedaży biletów komunikacji miejskiej. Największe dwanaście miast zrzeszonych w Unii Metropolii Polskich (UMP) odnotowało spadek dochodów własnych, w okresie od stycznia do września 2020 r. w porównaniu do tego okresu w 2019 r. o 7,7%. Było to ponad trzykrotnie więcej niż spadek dla wszystkich JST, który wyniósł 2,5% (Czekaj, Rogowiecki 2021). Na podstawie danych można wysunąć teorię, że skala negatywnego wpływu

pandemii dotyka w większym stopniu duże ośrodki miejskie. Dodatkowe obostrzenia wprowadzone pod koniec 2020 r. wpłynęły z pewnością na nasilenie się tych zjawisk, jednakże brak jeszcze opracowań w tej kwestii.

3. Wpływ na realizację celu/celów głównych KPM:

Ograniczenie środków własnych na realizację przez miasta działań w ramach celów głównych 1-4.

4. Wymiar terytorialny (wskazanie wraz z uzasadnieniem)

Dane świadczą o tym, że wpływ pandemii w większym stopniu odczuwają największe ośrodki miejskie, największe dwanaście miast zrzeszonych w UMP zanotowały spadek dochodów własnych o 7,7%, dla miast na prawach powiatu było to 6% natomiast dla gmin miejskich 4% (Czekaj, Rogowiecki 2021).

5. Powiązanie z kierunkiem/kierunkami działań w ramach modelu odpowiedzialnej urbanizacji:

Wyzwanie ograniczające równoważenie korzyści rozwojowych generowanych przez metropolie przez rozwój miast drugiego i trzeciego rzędu oraz kompleksowość wizji zrównoważonej urbanizacji.

Powiązanie z kierunkami 2 i 3, tj. (2) Równoważenie i wyrównywanie szans rozwojowych poprzez redystrybucję i włączenie w korzyści rozwojowe generowane przez największe ośrodki aglomeracyjne oraz (3) Określenie standardów zrównoważonego rozwoju miast i tworzenie warunków oraz mechanizmów zachęcających i wspierających miasta w ich wdrażaniu w ramach lokalnych polityk miejskich.

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia realizacji celu/ów:

Ważny.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Czekaj M., Rogowiecki D., 2021, Wpływ pandemii na sytuację finansową miast, „Rozwój i Środowisko” (dodatek do „Przeglądu komunalnego”), wydanie lutowe, s. 79-80.

INC Rating, Związek Banków Polskich. 2019. Raport roczny 2019. Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego. Warszawa

Dębkowska K. i in. 2020. Weryfikacja scenariuszy rozwoju małych miast w perspektywie 2035 roku, Brzostowski N., Dmochowska-Dudek K., Glińska E., Wójcik M. (współpr.), Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Dębkowska K. i in. 2020. Weryfikacja scenariuszy rozwoju średnich miast w perspektywie 2035 roku, Górski J., Perło D., Śleszyński P. (współpr.), Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

8. Powiązane akty prawne:

Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. 2021 poz. 38)

9. Powiązanie wyzwania z globalnymi i europejskimi wyzwaniami rozwoju, w tym z realizacją celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

Spadek dochodów samorządów prowadzący do obniżenia możliwości inwestycyjnej ma bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców. Wyzwanie związane z celami:

1. Koniec z ubóstwem
3. Dobre zdrowie i jakość życia
4. Dobra jakość edukacji
6. Czysta woda i warunki sanitarne
8. Wzrost gospodarczy i godna praca
9. Innowacyjność. Przemysł. Infrastruktura
11. Zrównoważone miasta i społeczności